

Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi - Yıl / Year: 2022 - Sayı / Issue: 9 - Sayfa/Page: 32-52
Makale Bilgisi / Article Info / Geliş/Received: 01.06.2022 / Kabul/Accepted: 13.06.2022
Yayın Tarihi/ Date Published: 30.06.2022

Atıf/Citation: Çıkar, İ. ve Aslan, M. (2022). Çeşitli Boyutlarıyla Aile Katılımı: Nitel Bir Çözümleme.
Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9, 32-52

Araştırma Makalesi / Research Article

İbrahim ÇIKAR**

** Öğretmen, Fevzi Çakmak İlkokulu,
Van/Türkiye.
brhmzmckr@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6359-9311

Mecit ASLAN***

***Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Van/Türkiye.
mecitaslan@yyu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-7970-5892

Çeşitli Boyutlarıyla Aile Katılımı: Nitel Bir Çözümleme*

Parental Involvement in Its Various Dimensions: A Qualitative Analysis

Öz

Bu çalışmada, ilkök ve ortaokul düzeyinde aile katılımının veli görüşleri doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında Van ili Merkez ilçelerdeki (Tuşba, İpekyolu ve Edremit) ilkök (3 ve 4. sınıflar) ve ortaokullarda (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) öğrencisi bulunan velilerden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenen 20 veli ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analize tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda velilerin okula yönelik olumlu ya da olumsuz düşüncelerinin temelinde ilgi ve iletişimin olduğu; velilerin öğretmenler tarafından en fazla öğrencinin akademik gelişimi konusunda bilgilendirildikleri ve bu bilgilendirmeler için en çok, kısa mesaj yolunun tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Velilerin aile katılımı adına evde en çok öğrencinin konu eksiklerini tamamlamada yardımcı olma, okulda ise toplantı ve etkinliklere katılma davranışını gösterdikleri tespit edilmiştir. Araştırma sonunda velilerin özellikle eğitim sürecini takip etme, uygun çalışma ortamı sağlama, öğretmen ve yöneticiler ile iletişim kurma davranışlarını sorumluluk olarak gördükleri; kendilerini en çok çocukları ile iletişim kurma konusunda yeterli gördükleri belirlenmiştir. açlamaktadır. Balçıklı yerleşim sahalarında faylanma sonucunda tektonik çökme meydana gelmiştir. Sahadaki akarsuların günümüzdeki morfolojik görünümünü, Pleistosen'deki iklim değişiklikleri ile sahadaki tektonik hareketler önemli ölçüde etkilemiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile katılımı, ilkök, ortaokul.

Abstract

In this study, it is aimed to examine parental involvement at primary and secondary school level in line with parent views. In line with this purpose, Interviews were held with 20 parents who were determined by the maximum diversity sampling method from parents who had students in primary schools (3rd and 4th grades) and secondary schools (5th, 6th, 7th and 8th grades) in the central districts (Tuşba, İpekyolu and Edremit) of Van province in the 2017-2018 academic year. The data collected with the Semi-Structured Interview Form prepared by the researchers were analyzed with the content analysis technique. As a result of the analyzes made, it was determined that the parents' positive or negative thoughts about the school are based on interest and communication; it has been concluded that parents are mostly informed about the academic development of the students by the teachers and that the sms method is mostly preferred for this information. It has been determined that the parents mostly show the behavior of helping the students to complete the subject deficiencies at home, and participating in meetings and activities at school on behalf of family participation. As a result of the research, it was determined that the parents considered the behaviors of following the education process, providing a suitable studying environment, communicating with teachers and administrators as their responsibility. Lastly, it has been determined that they see themselves as efficient in communicating with their children the most. ensions as technical service quality, tangible elements, reliability, sensitivity, security, adequacy, access, reputation and. informingams in the area has been significantly affected by the climatic changes in the Pleistocene and the tectonic movements in the area.

Keywords: Parental involvement, primary school, secondary school.

*Bu çalışma, İbrahim ÇIKAR tarafından Doç. Dr. Mecit ASLAN danışmanlığında yapılan "İlkokul ve Ortaokul Düzeyinde Aile Katılımının Veli Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi: Van İli Örneği" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

*Bu çalışma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinasyon Biriminin desteklediği SYL-2018-7380 numaralı projeden üretilmiştir.

Giriş

Okulların amacı, ilgili oldukları yaş gruplarına, belirlenmiş genel ve özel amaçlar doğrultusunda eğitim-öğretim hizmeti vermektir. Bu hizmeti yerine getirmede, okul yöneticileri ve öğretmenler aktif rol alırlar. Ama bu, sadece okulun ve eğitimcilerin birinci derecede sorumlu oldukları anlamına gelmemektedir. Günümüzde de bireyin eğitim sorumluluğunun okul, aile ve toplum tarafından paylaşıldığı bir anlayış söz konusudur (Graue ve Brown, 2003, s. 720). Bu paydaşlar arasındaki etkili iletişim ve işbirliği, bireyin yetenek ve becerilerini tanınmasına, potansiyeli doğrultusunda eğitilmesine, akademik, sosyal ve duygusal alanlarda başarılı olmasına katkı sağlayacaktır (Ataç, 2001, s. 25).

Çocukların okul dışında geçirdikleri zaman göz önüne alındığında aile ve çevrenin çocuk üzerinde ne kadar etkili olduğu görülecektir. Bu noktada özellikle velilerin üzerlerine düşen görevlere ilişkin farkındalıkları ve bunları yerine getirmedeki yeterlikleri önemlidir. Bu noktada okul, programı uygularken ebeveynleri de işin içerisine katmalı ve bireyin eğitiminde aileye yardım eden bir merkez haline gelmelidir (Arslan ve Nural, 2004; Erdem ve Şimşek, 2009, s. 359). Zira okulda yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerinin evde, ebeveynler tarafından desteklenmeden başarıya ulaşması mümkün görünmemektedir (Şimşek ve Tanaydın, 2002, s. 12). Öğretmenler eğitim-öğretim süreçlerini öğrencileriyle, meslektaşlarıyla ve öğrencilerinin ebeveynleri ile etkileşim kurarak, onlarla birlikte planlamalıdır (Epstein ve Sanders, 2006, s. 88). Bu çalışmalar okulu daha işlevsel hale getirmekte, öğretmenin işini kolaylaştırmakta, süreci ve ürünü daha kaliteli kılmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar, okulla aile arasında kurulacak doğru bir iletişim ve işbirliğinin, öğrencilerin davranışlarını ve akademik başarılarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Arslan ve Nural, 2004).

Öğrencinin davranışları ve okul başarısını etkileyen aile katılımı; anne, baba ve diğer aile bireylerinin, öğrencilerinin eğitimlerine katkıda bulunmak için dâhil oldukları süreç olarak tanımlanabilir (Morrison, 2003, s. 432). Zembat ve Unutkan (1999, s. 151) ise aile katılımını ailelerin desteklenip eğitildiği, öğrenci deneyimlerinin ev ile okul arasında kurulan iletişim ile sürekli hale getirildiği, programların veli katkısı ve katılımı ile zenginleştirildiği sistematik bir yaklaşım olarak ifade etmektedir. Çocuk okula başladığında, daha önce ailenin elinde olan öğretmenlik rolü, her ne kadar el değiştirmiş olsa da ailelerin çocuğun eğitimindeki rolü devam etmektedir. Bununla birlikte bu rolü sadece okul-aile birliği çalışmaları ya da ev ödevlerinin kontrolü ile sınırlandırmak yanlış bir yaklaşım olacaktır. Burada bahsi geçen durum, okul kurumu ile ebeveynler arasında kurulacak bir ortaklık rolüdür (Epstein ve diğerleri, 2002). Bu ortaklık sürecinde özellikle aile katılımı ile öğrencilerin akademik başarıları, duyuşsal özellikleri ve davranışları olumlu yönde değişim göstermektedir. Ayrıca, aile katılımının öğrencinin yanı sıra veliler ve toplum üzerinde de olumlu etkileri olduğu söylenebilir. Hornby ve Blackwell (2018, s. 109) aile katılımının ebeveyn-öğretmen ilişkileri, öğretmenin morali, okul iklimi, okula devam, öğrencilerin tutum, davranış ve mental sağlıkları, ebeveynlerin kendi eğitimlerine güven, memnuniyet ve ilgi duymaları üzerinde olumlu etkilere sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Bu noktada velilerin aile katılımlarının mevcut durumlarının ortaya konması gerekmektedir. Sorunun çözümü için atılacak ilk adımın sorunun belirlenmesi olduğu göz önüne alındığında çocuklarının eğitimleri konusunda sorumluluğun bittiğini, bu sorumluluğun okula devredildiğini düşünmek yanlış olacaktır. Özellikle ilkökul ve ortaokul kademelerini kapsayan sınıflarda ailelerin desteği azımsanmayacak bir öneme sahiptir. Bu kademelerdeki aile desteğinin incelenmesi, var olan eksikliklerin belirlenmesi ve bu eksikliklerin giderilmesi amacıyla bazı çalışmaların yapılması eğitim-öğretim sürecinin kalitesini artırmaya yardımcı olacaktır. Ebeveynlerin aile katılımından ne anladıkları, öğrenci velisi olarak sorumluluklarının neler olduğunun farkında olup olmadıkları, evde ve okulda öğrencilerinin eğitim-öğretim süreçlerine katılma adına hangi çalışmaları gerçekleştirdikleri, kendilerini veli olarak yeterli görüp görmedikleri hususları ele alındığında, aile katılımının velilerce ne olarak algılandığı, nasıl ve ne düzeyde yerine getirildiğinin belirlenmesi, daha sağlıklı işleyen bir aile katılımı mekanizmasına vesile olacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada ilkökul ve ortaokul düzeyinde aile katılımının çeşitli boyutlarıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Velilerin okul, okul yöneticileri ve öğretmenler hakkındaki görüşleri nelerdir?

2. Okulun yaptığı veli bilgilendirmelerinin konusu, şekli ve sıklığı nedir?
3. Velilerin aile katılımı kapsamındaki sorumluluklarına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Velilerin aile katılımı kapsamında evde ve okulda yaptıkları çalışmalar nelerdir?
5. Velilerin aile katılımı sürecinde kendilerini yeterli/yetersiz gördükleri konular nelerdir?
6. Velilerin aile katılımı kapsamında diğer ailelerle kurdukları iletişimin konusu ve sıklığı nedir?
7. Aile katılımının iyileştirilmesine yönelik katılımcı görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Merriam (2013, s. 40), durum çalışmasını sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmada aile katılımının mevcut durumunun çeşitli boyutlarıyla belirlenmesi amaçlandığından, çalışmanın durum çalışmasına uygun olduğu söylenebilir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın verileri Van ili merkez ilçelerinde (Tuşba, İpekyolu, Edremit) ilkököl veya ortaokulda öğrenim görmekte olan çocuğu bulunan 20 veliden toplanmıştır. Çalışma grubunun oluşturulması sürecinde maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Çeşitlilik gösteren bir örneklem grubunda ortak noktaları yakalama ve tanımlama fırsatı sunan bu örnekleme yönteminde öncelikle maksimum çeşitliliği sağlayacak özelliklerin belirlenmesi gerekmektedir (Patton, 2002, s. 234). Çalışmada maksimum çeşitliliğin sağlanması adına Van il merkezinde okulun konumu, sosyo-ekonomik çevresi, öğrenci sayısı gibi hususlara dikkate alınarak bazı okullar belirlenmiştir. Daha sonra okul yöneticileri ve öğretmenlerin de yardımıyla, çocuklarının eğitim-öğretim sürecine katılma durumlarına, eğitim düzeylerine, evde konuştukları dile ve mesleklerine göre farklı özelliklere sahip veliler belirlenmiştir.

Görüşme yapılan velilerden 9'unun öğrencisinin cinsiyeti kız, 11'inin öğrencisinin cinsiyeti erkektir. Velilerden 3'ünün 3. sınıf, 4'ünün 4. sınıf, 3'ünün 5. sınıf, 4'ünün 6. sınıf, 3'ünün 7. sınıf, 3'ünün ise 8. sınıf düzeyinde öğrencilerinin olduğu görülmektedir. Görüşme yapılan 12 anne ve 8 babanın eğitim seviyeleri incelendiğinde velilerin 3'ünün hiç okumamış, 2'sinin okuryazar, 3'ünün ilköğretim, 3'ünün lise, 5'inin üniversite, 4'ünün ise yüksek lisans/doktora seviyesinde eğitime sahip oldukları görülmektedir. Velilerin öğrencileri için planladıkları eğitim seviyelerine bakıldığında, velilerin 1'inin ilköğretim, 4'ünün lise, 8'inin üniversite, 7'sinin yüksek lisans/doktora seviyesini planladıkları görülmektedir. Görüşülen velilerin 12'si evlerinde Türkçe konuşurken, 8'i Kürtçe konuşmaktadır. Velilerin 14'ü evli, 4'ü boşanmış/ayrı, 2'si ise hiç evlenmemiştir. Ebeveynlerin meslekleri incelendiğinde babaların 6'sı memur, 5'i esnaf, 5'i serbest meslek, 4'ü diğer meslek grubuna mensupken, annelerin ise 6'sı memur, 3'ü esnaf/serbest meslek, 11'i ise ev hanımıdır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada, velilerin aile katılımına ilişkin mevcut durumlarını, görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. Bilimsel araştırma sürecinde her aşamada kullanılması mümkün olan görüşme, esnek bir veri toplama yöntemidir ve en az iki kişinin yer aldığı sözlü bir iletişim sürecini ifade etmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Bireylerin araştırılan konu hakkındaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışlarının ve bunların olası nedenlerinin belirlenmesinin en kısa yolu olan görüşmede, araştırmacının sürece dair planlarını (başlama, sorular, kayıt, bitiriş vs.) içeren bir form kullanılır (Uşun, 2016).

Görüşme tekniğinde farklı düzeyde yapılandırılmış formlar kullanılabilirle birlikte bu çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır. Görüşme formunun hazırlanması sürecinde öncelikle araştırmanın amacı ve ilgili literatür ışığında 10 soruluk taslak bir form oluşturulmuştur. Bu aşamadan sonra hazırlanan taslak form ile ilgili uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu kapsamda Eğitim Programları ve Öğretim alanından 3, Türkçe Eğitimi alanından 2 ve Ölçme-Değerlendirme alanından 1 uzmandan görüş alınmış ve öneriler doğrultusunda taslak formda düzeltmeler yapılarak 8 soruluk bir görüşme formu oluşturulmuştur. Son olarak, hazırlanan form uygulanmadan önce velilere sesli bir şekilde okutulmuş, anlaşılır ve uygun olduğu veliler tarafından teyit edilmiştir. Ortalama 30 dakika süren görüşmeler, katılımcıların izni alınarak hem yazılı olarak hem de ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

Bu sayede verilen cevapların gerektiğinde tekrar dinlenmesi yoluna gidilerek veri kaybının önüne geçilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar, yazım ve imla kurallarına göre düzenlenip aynen kullanılmış ve analize tabi tutulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada, görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamak esasına dayanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224). Bu teknikte, fikir, konu ve kavramları belirtmek üzere alıntılara da yer verilerek verilerin anlaşılması kolaylaştırılır. İçerik analizi sürecinde öncelikle görüşmelerden elde edilen veriler yazılı hale getirilmiş ve yazım kuralları doğrultusunda düzenlenmiştir. Daha sonra görüşlerin genel olarak anlaşılması için yazılı metin birkaç kez okunmuştur. Bu aşamanın devamında elde edilen veriler detaylı bir şekilde incelenmiş ve araştırmanın amacı doğrultusunda kodlanmıştır. Daha sonra bu kodlar araştırma sorularının altında düzenlenmiştir.

Nitel veri toplama aracı ile elde edilen verilerin geçerlik ve güvenilirliğini artırmaya yönelik bazı süreçler gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda süreç ve katılımcılar hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş ve katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Ayrıca, iç güvenilirliği artırmak için verilerin bir kısmı biri araştırmacı olmak üzere iki farklı kodlayıcı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği ($Güvenirlilik = \frac{görüş\ birliği}{görüş\ birliği + görüş\ ayrılığı}$) kodlayıcılar arası uyum yüzdesi formülü kullanılarak yapılan hesaplamalar sonucu kodlayıcılar arası uyum %82 olarak bulunmuştur. Buna göre kodlamaların güvenilir olduğu söylenebilir (Miles & Huberman, 1994, s. 64). Tablo 1'de nitel araştırma verilerinin analizine ilişkin örnek tema, kod ve görüşme verilerine yer verilmiştir.

Tablo 1.

Verilerin Analizine İlişkin Tema, Kod ve Veri Örnekleri

Tema	Kod	Veri
Velilerin Evdeki Sorumlulukları	Eğitim-Öğretim Sürecini Takip Etme	<i>“Ebeveynler olarak eğitimin paydaşlarından biriyiz. Çocuğın akademik ve sosyal gelişimi için sürece aktif bir şekilde katılmamız. Sorular sorarak gidişat hakkında bilgi almamız, ders çalışma ortamı sunmamız, kendini geliştirebileceği ders dışı etkinlikler (müze, sergi, konser, tiyatro) yapmamız.”</i>
Velilerin okulda yaptıkları çalışmalar	Toplantı ve etkinliklere katılma	<i>“Yapılan tüm veli toplantılarına, konferans/seminer/kermes gibi okulun yaptığı her etkinliğe katılırım.”</i>
Velilerin kendilerini yeterli gördükleri konular	Öğrenci ile iletişim kurma	<i>“Öğrencimle aramda iyi bir iletişim vardır. Bana her şeyi çekinmeden anlatabilir. Bu konuda kendimi yeterli buluyorum. Sözel derslerde de yeterince yardımcı olabiliyorum.”</i>
Aile katılımında yaşanan sorunların çözümü için velilere yönelik öneriler	Velinin kendini geliştirmesi	<i>“Olası problemlere çözüm ararken, okul idaresi ve öğretmenler ile iyi bir iletişim kurmalı, ortak çözümler üretmeli, çocuğa yardımcı olabilmek adına eğitimi ne olursa olsun kendini geliştirmeli, okumalı, araştırmalı.”</i>

Bulgular

Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Çalışmada öncelikle katılımcıların okul, okul yöneticileri ve öğretmenler hakkındaki görüşleri alınmıştır. Yapılan analizler neticesinde velilerin olumlu ve olumsuz görüşler ifade etikleri görülmüştür.

Velilerin bu konudaki olumlu görüşlerine Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2.

<i>Olumlu Görüşler</i>	<i>f</i>
Yönetici ve öğretmenlerin ilgili olması	8
Yönetici ve öğretmenlerin çalışkan, gayretli olması	4
Yöneticilerin yenilikçi olması	3
Bilgilendirmelerin yapılması	3
Yönetici ve öğretmenlerin sorun çözme becerileri	2
Öğretmenlerin çocukları sevmesi	2
Öğrencilerin başarılı olması	2
Öğretmenlerin öğrencileri tanıma yeterliliği	2
Öğrencinin mutlu olması	1
Yöneticilerin sorumluluk sahibi olmaları	1
Okulun düzenli olması	1

Velilerin Okul, Yönetici ve Öğretmenler Hakkındaki Olumlu Görüşleri

Yapılan görüşmeler sonucunda velilerin yarısının (n=10) çocuklarının okuduğu okula, okul yöneticilerine ve öğretmenlere yönelik olumlu görüşlere sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Velilerin olumlu görüşlerinin nedenleri arasında *yönetici ve öğretmenlerin ilgili olması (f=8)* görüşü ön plana çıkmaktadır. Öne çıkan bu görüşün yanı sıra *yönetici ve öğretmenlerin çalışkan olması (f=4)*, *yöneticilerin yenilikçi olması (f=3)*, *bilgilendirmelerin yapılması (f=3)*, *yönetici ve öğretmenlerin sorun çözme becerileri (f=2)*, *öğretmenlerin çocukları sevmesi (f=2)*, *öğrencilerin başarılı olması (f=2)*, *öğretmenlerin öğrencileri tanıma yeterliliği (f=2)*, *öğrencinin mutlu olması (f=1)*, *yöneticilerin sorumluluk sahibi olmaları (f=1)* ve *okulun düzenli olması (f=1)* velilerin olumlu görüşe sahip olmalarının diğer gerekçeleri olarak ortaya çıkmıştır.

Çok ilgililer. Öğrencinin akademik ve duygusal gelişimi hakkında bilgi sahibiler ve bu doğrultuda çalışmalar yapmaktalar. Öğrencim mutlu ve başarılı. (V3)

Okulumuz biraz uzak. Ama yöneticilerimiz ilgili ve sorumluluk sahibiler. Öğretmenlerimiz de çocuklarla ilgileniyorlar, faydalı olma gayretleri var. (V8)

Okulun ve öğretmenlerin iyi olduğunu düşünüyorum. Öğretmen ödevlerini mesajla bana iletiyor, beni toplantıya çağırıyor, bir sorun olduğunda bana haber gönderiyor. (V16)

Okul iyi bir okul. Öğretmen ilgili, çocukları seven, duyarlı bir insan. (V17)

Çocuğumun okulu, yöneticileri ve öğretmenleri eğitim-öğretime çağdaş ve bilimsel yaklaşan, çocuğumun her anlamda gelişimini esas alan düşünce ve yönetim anlayışına sahiptirler. Bunu yıl içerisindeki yaklaşımları ve düzenli iletişimlerinden dolayı ifade edebilirim. (V9)

Öğretmenimiz ilgili, çok iyi. İdareciler yeni, aktif ve çalışkan. Çocuklar için farklı, yeni şeyler deniyorlar, konuları öğrenmeleri için uğraş içindeler. (V12)

Yapılan görüşmelerde velilerin diğer yarısının (n=10) ise çocuklarının öğrenim gördüğü okula, okul yöneticilerine ve öğretmenlere yönelik görüşlerinin olumsuz olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Velilerin okul, yönetici ve öğretmenler hakkındaki olumsuz görüşleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Okul, Yönetici ve Öğretmenler Hakkındaki Olumsuz Görüşler

<i>Olumsuz Görüşler</i>	<i>f</i>
Yönetici ve öğretmenlerin ilgisizliği	3

Öğretmenlerin formasyon eksikliği	2
Yönetici ve öğretmenlerin veli ile iletişimindeki eksiklik	2
Yöneticilerin sorunları çözememeleri	2
Öğretmenlerin motivasyon eksikliği	1
Yönetici ve öğretmenlerin değişimlere ayak uyduramamaları	1
Yöneticilerin vasıfsız olması	1
Okulun fiziki yetersizlikleri	1

Tablo 3'te yapılan içerik analizi neticesinde velilerin, öğrencisinin okuduğu okul, okul yöneticileri ve öğretmenler hakkındaki olumsuz görüşlerinin nedenlerine yer verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi velilerin olumsuz görüşlerinin nedenleri *okulun yönetici ve öğretmenlerin ilgisizliği (f=3)*, *öğretmenlerin formasyon eksikliği (f=2)*, *yönetici ve öğretmenlerin veli ile iletişimindeki eksiklik (f=2)*, *yöneticilerin sorunları çözememeleri (f=2)*, *öğretmenlerin motivasyon eksikliği (f=1)*, *yönetici ve öğretmenlerin değişimlere ayak uyduramamaları (f=1)*, *yöneticilerin vasıfsız olması (f=1)* ve *okulun fiziki yetersizlikleri (f=1)* şeklindedir.

Genel olarak kötüler. Öğretmen ilgisiz, idareciler vasıfsız. Çocukların ilgileri, beklentileri konusunda hiçbir fikirleri yok. Sadece ders anlatıp günü bitiriyorlar. (V2)

Öğretmenler ilgisiz. Yeterli motivasyona sahip değiller. Sürekli öğrencilerin tembelliğinden ve yaramazlığından şikâyet ediyorlar. Bunlar çocuk. Sadece çalışkan ve akıllı öğrencilerden oluşan okul istiyorlar galiba. (V5)

İdareci ve öğretmenler, her gün değişen sisteme, değişen dünyaya ayak uyduramıyorlar, kendilerini güncelleyemiyorlar. Bu yüzden onları başarısız buluyorum. (V15)

Okul ve idareciler bence iyi değil. Okul dağınık, kirli, yetersiz. Öğretmen idareye, idare milli eğitim müdürlüğüne topu atıyor, kimse sorunu çözmiyor. Yardımcı olmak yerine bahanelerle sorunu örtbas etme gayretindedir. (V19)

Okul ve öğretmenler hakkında çok da olumlu düşüncelere sahip değilim. İdareciler belli başlı sorunları (bahçe, kantin, lavabolar) iletmemize rağmen bir çare bulamadılar. Öğretmenler sadece akademik olarak iyi olan öğrencilerle ders işliyor, sonra yazılı notlarını şişiriyor, hafta sonu etütlerinde film izlettiklerini duydum, çok üzüldüm. (V20)

İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yapılan görüşmelerde katılımcılara, kendilerinin öğretmen ya da okuldan başka bir görevli tarafından bilgilendirilip bilgilendirilmedikleri, bilgilendiriliyorsa bu bilgilendirmenin hangi konularda ve ne sıklıkta yapıldığına ilişkin sorular sorulmuştur. Velilerin çoğunluğu (n=15) kendilerine bilgilendirme yapıldığını belirtmişlerdir. Velilere yapılan bilgilendirmelerin konusu, bilgilendirme şekli ve bilgilendirme sıklığına dair veriler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Öğretmen veya Başka Biri Tarafından Bilgilendirilme Konusu, Şekli ve Sıklığı

	<i>Bilgilendirme</i>	<i>f</i>
	Öğrencinin akademik gelişimi	9
	Öğrencinin sosyal gelişimi	5
	Öğrencinin yaşadığı sorunlar	3
Konusu	Toplantı ve etkinlikler	3
	Ödevler	3
	Okula yapılacak maddi yardımlar	1
	Öğrencinin eksiklikleri	1

Çeşitli Boyutlarıyla Aile Katılımı: Nitel Bir Çözümleme

Şekli	Kısa mesaj	8
	Yüz yüze görüşme	5
	Telefon görüşmesi	2
	Whatsapp uygulaması	2
	Mektup	2
	Öğrenci ile haber yollama	1
	E-Mail	1
	Not	1
Sıklığı	Haftada 1-2 defa	5
	Ayda 2-3 defa	2
	Ayda 1 defa	2
	Yılda 4 defa	1
	Yılda 2 defa	1

Tablo incelendiğinde, velilerin bilgilendirilme konuları içerisinde *öğrencinin akademik gelişimi* ($f=9$) ile ilgili bilgilendirmelerin daha çok yapıldığı görülmektedir. Bu noktada veliler öğrencilerinin yazılı ve deneme sınavı sonuçları, derslerdeki durumu, eğitim-öğretim sürecindeki akademik gelişimi hakkında bilgilendirildiklerini belirtmişlerdir. Öğrencinin akademik gelişimi ile ilgili bilgilendirmelerin yanı sıra *öğrencinin sosyal gelişimi* ($f=5$), *öğrencinin yaşadığı sorunlar* ($f=3$), *toplantı ve etkinlikler* ($f=3$), *ödevler* ($f=3$), *okula yapılacak maddi yardımlar* ($f=1$) ve *öğrencinin eksiklikleri* ($f=1$) konularında da velilerin bilgilendirildiği görülmektedir.

Yapılan bilgilendirmelerin şekline bakıldığında, en çok kullanılan yolun *kısa mesaj* ($f=8$) olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra *yüz yüze görüşme* ($f=5$), *telefon görüşmesi* ($f=2$), *whatsapp uygulaması* ($f=2$), *mektup* ($f=2$), *öğrenci ile haber yollama* ($f=1$), *e-mail* ($f=1$) ve *not gönderme* ($f=1$) yolu ile de bilgilendirmelerin yapıldığı belirlenmiştir. Bu yollarla yapılan bilgilendirilmelerin sıklığı ise *haftada 1-2 defa* ($f=5$), *ayda 2-3 defa* ($f=2$), *ayda 1 defa* ($f=2$), *yılda 4 defa* ($f=1$) ve *yılda 2 defa* ($f=1$) şeklindedir. Bu bulgular velilerin bilgilendirilmesi sürecinde çeşitli iletişim yollarının kullanıldığını ve iletişim sıklığının değiştiğini göstermektedir.

Gerek derslerdeki başarısı, yazılı ya da deneme sınavı sonuçları, gerekse arkadaşları ve öğretmenleri ile arasındaki sosyal konularda haftada bir not gönderilerek bilgilendirme yapılmaktadır. (V3)

Ayda bir ya da iki ayda bir, mesajla ya da öğrenciyle haber göndererek bilgilendiriyorlar. Bu bilgilendirmeler notlar, davranış problemleri, okula maddi yardım istekleri konularında oluyor. (V6)

Başta sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmen olmak üzere, öğretmenler tarafından bilgilendirilmekteyim. Bilgilendirmeler çocuğumun gelişimi, takibi ve eksiklikleri değerlendirme konularında yapılmaktadır. Haftada en az 1 kez iletişim kurmaktayız. (V9)

Evet, rehber öğretmen kanalıyla öğrencimin akademik ve sosyal gelişimi üzerinden bilgilendiriyorlar. Yüz yüze ya da telefonla, haftada bir görüşüyoruz. (V11)

Öğretmenimiz mesajla, whatsapp grubundan ya da mektupla öğrenci durumu, seminer, ödevler konusunda, haftada 1-2 defa bizimle iletişime geçiyor. (V12)

Evet. Rehber öğretmen üzerinden dönemde 1-2 kere, yüz yüze bilgilendiriliyoruz. Bilgilendirildiğimiz konular daha çok öğrencimizin akademik gelişimi, derslerindeki başarısı, varsa yaşadığı disiplin problemleri. (V13)

Bilgilendirme yapılıyor. Mektupla, mesajla, maille yapılıyor. Akademik, sosyal konularda yapılıyor bilgilendirmeler, ayda bir oluyor. (V14)

Öğretmenimiz yapılacak ödevleri, evde yapmam gerekenleri, öğrencimin eksiklerini, okuldaki etkinliklerin zamanını haber vermektedir. Genelde mesaj yoluyla ve en az haftada 2 defa bilgilendirme yapılmaktadır. (V20)

Görüşme yapılan bazı veliler (n=5) eğitim-öğretim faaliyetlerine katılımlarına dair okul tarafından gerekli ve yeterli düzeyde bilgilendirme yapılmadığını belirtmişlerdir. Yıl içinde bir ya da iki kez yapılan genel veli toplantıları dışında her hangi bir paylaşımın olmadığını dile getiren velilerin, bilgilendirme yapılmasının gerekli olduğu konusunda hemfikir oldukları görülmüştür. Bu bilgilendirmelerin öğrencinin dersleri, sosyal ilişkileri, sorunları ve velilerin sorumlulukları konularında olması gerektiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bu konuda elde edilen bazı görüşme verileri şunlardır:

Bilgilendirme yok, çünkü çocuklar umurlarında değil. Tabii bilgilendirme olmalı. Dersi nasıl, arkadaşlarıyla arası nasıl, düzenli mi? Bu konularda en azından haftada bir kez bilgi verilmeli. Mesajla olabilir, not yazılıp gönderilebilir. (V2)

Rutin yılda 1-2 yapılan toplantılar dışında herhangi bir bilgilendirme yapılmıyor. Kesinlikle yapılması gerekiyor. Öğrencimin gidişatı, sorunları, eksikleri, benim yapabileceklerim hakkında okul beni yönlendirmeli, beni de eğitmeli. (V15)

... Okulda ne olup bitiyor, öğrencim ne seviyede bilmiyorum. Benim veli olarak her konuda bilgilendirilmem gerek. (V16)

Sene başında ve sene sonunda bazı paylaşımlar oluyor. Toplantılarda bazı yönlendirmeler yapıyorlar, başka yok. Bu paylaşımların yıl boyu, belli aralıklarla devam etmesi gerekiyor bence. Öğrencinin ders durumu, arkadaşları ile yaşadığı olumlu-olumsuz paylaşımlar hakkında bilgimin olmasını isterdim. (V18)

Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yapılan görüşmelerde öğrencilerinin eğitim süreçlerinde velilere evde düşen sorumlulukların neler olduğu irdelenmiştir. Velilerin bu konuya ilişkin görüşleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5.

Velilerin Evdeki Sorumluluklarına İlişkin Katılımcı Görüşleri

<i>Velilerin evdeki sorumlulukları</i>	<i>f</i>
Eğitim-öğretim sürecini takip etme	10
Çalışma ortamı sağlanma	9
Öğrencinin derslerine-ödevlerine yardım etme	7
Öğrenciyi çalışmaya teşvik etme	5
Ders araç-gereçlerini temin etme	5
Çocukla konuşma-sohbet etme	4
Öğrenciye sorumluluk bilinci aşılama	3
Okul ile ilgili sorunları çözme	3
Öğrenciye sosyal-kültürel ve sportif faaliyet ortamları oluşturma	2
Öğrenciyi TV, tablet, telefonda uzak tutma	2
Öğrenciye kitap okutma	2

Tablo 5'te yapılan içerik analizi sonucu velilerin evdeki sorumluluklarına ilişkin ulaşılan temalar ve bu temalara ait frekans sayıları verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere veliler en çok *eğitim-öğretim sürecini takip etme* (f=10) ve *çalışma ortamı sağlamayı* (f=9) sorumluluk olarak görmektedirler. Veliler çocuklarının o gün okulda yaptığı çalışmalarını tekrar ettirerek, anlamadığı konuları belirleyip öğretmenleri ile paylaşarak ve ödevlerini kontrol ederek eğitim-öğretim sürecini takip etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Öne çıkan bir diğer görüş olan çalışma ortamı sağlama konusunda çalışma ortamının uygun ve sessiz olması gerektiği ifade edilmiştir. Bunların yanı sıra *öğrencinin derslerine-ödevlerine yardım etme* (f=7), *öğrenciyi çalışmaya teşvik etme* (f=5), *ders araç-gereçlerini temin etme* (f=5) velilerin sorumluluk olarak addettikleri diğer bazı konulardır. Ayrıca, *çocukla konuşma-sohbet etme* (f=4), *öğrenciye sorumluluk bilinci aşılama* (f=3), *okul ile ilgili sorunları çözme* (f=3), *öğrenciye sosyal-kültürel ve sportif faaliyet ortamları oluşturma* (f=2), *öğrenciyi TV, tablet, telefonda uzak tutma* (f=2) ve *öğrenciye kitap okutma* (f=2) daha az vurgulanan

sorumluluklar olarak belirtilmiştir.

Ebeveynler olarak eğitimin paydaşlarından biriyiz. Çocuğun akademik ve sosyal gelişimi için sürece aktif bir şekilde katılmamızdır. Sorular sorarak gidişat hakkında bilgi almamızdır, ders çalışma ortamı sunmamızdır, kendini geliştirebileceği ders dışı etkinlikler (müze, sergi, konser, tiyatro) yapmamızdır. (V4)

Öğrenciye yardımcı olmalı, ona telkinlerde bulunmalı, okul araç-gereçlerini temin etmeli, okulla ilgili sorunları çözmesinde yardımcı olmalı, evde uygun çalışma ortamı sağlamalı. (V16)

Velilerin sorumlulukları öğrencinin psikolojik ve sosyal olarak okula elverişli olmasını sağlamak, derse/okula ilgisini diri tutmak, ödev takibi yapmak, okulda meydana gelen olumsuz davranış/düşüncelerin halledilmesini sağlamaktır. (V9)

Evde uygun bir öğrenme ortamı oluşturulmalı, çocuklar özellikle televizyondan, tablet ve telefondan uzak tutulmalıdır. (V7)

Çocuğu değerler temelinde, hak/sorumluluklarını bilen bir birey olarak yetiştirmeli, eğitim-öğretim için gerekli ortam, materyal ve imkânları sağlamalı. (V10)

Uygun çalışma ortamı hazırlanmalı, gördüğü eksiklikleri not edip öğretmeni ile paylaşmalı, yardıma ihtiyacı olan konularda elinden geldiğince yardımcı olmalı. (V15)

Oyun, eğlenme, mutlu olma ortamları sunmalı, derslerine yardımcı olmalı, kaliteli zaman geçirmesini sağlamalı, bol bol kitap okutmalı. (V17)

Görüşme yapılan velilere, öğrencilerinin eğitim süreçlerine dâhil olmaları için okulda velilere düşen sorumlulukların neler olduğuna dair soru yöneltilmiştir. Velilerin verdikleri cevaplara ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Velilerin Okuldaki Sorumluluklarına İlişkin Katılımcı Görüşleri

<i>Velilerin okuldaki sorumluluğu</i>	<i>f</i>
Yönetici ve öğretmenlerle iletişim kurma	16
Toplantı ve etkinliklere katılma	10
Öğrencinin okul başarısının takibi	5
Okula maddi yardımda bulunma	4
Diğer velilerle iletişim kurma	3

Tablo incelendiğinde veli görüşlerine göre öne çıkan sorumluluğun yönetici ve öğretmenlerle iletişim kurma ($f=16$) olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, katılımcılara göre velilerin okuldaki diğer sorumlulukları toplantı ve etkinliklere katılma ($f=10$), öğrencinin okul başarısının takibi ($f=5$), okula maddi yardımda bulunma ($f=4$) ve diğer velilerle iletişim kurma ($f=3$) şeklindedir.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde velilerin çoğunluğunu özellikle yönetici ve öğretmenlerle iletişim kurma konusunda hemfikir oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Velilerin toplantı ve diğer etkinlikler dışında da okula gidip, yöneticiler/rehber öğretmen/şube rehber öğretmeni ile öğrenciye dair paylaşımlarda bulunmaları gerektiği velilerce ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra velilerin okulda yapılan veli toplantılarına, belirli gün ve haftalarda gerçekleştirilen etkinliklere, müsamere ve yarışmalara aktif bir katılım göstermeleri, öğrencinin okul başarısının yakından takip edilmesi, çeşitli ihtiyaçların karşılanması adına yeri geldiğinde okula maddi yardımlarda bulunması, okulun ziyaret edilmesi ve öğrencisi ile aynı sınıfta/okulda öğrencisi bulunan veliler ile iletişim kurulması da okulda velilere düşen sorumluluklar arasında görülmektedir. Velilerin bu hususta sahip oldukları bazı görüşler şunlardır:

Öğrenci hakkında sürekli dönütler almamızdır, rehber öğretmen ve sınıf öğretmeni ile sürekli iletişim halinde olmalıyız. (V4)

Veliler toplantı, konferans, seminerlere katılmalı, okulu ziyaret etmeli. (V6)

Okulun, eğitimin bir parçası olmalı, idareci-öğretmenlerle iyi bir iletişim kurmalı, okula maddi-manevi destek olmalı. (V10)

Öğretmen ile paylaşımlarda bulunulmalı, okuldaki etkinliklere katılmalı, diğer velilerle iletişim kurmalı. (V17)

Öğrencinin okula devamını sağlamalı, okulun ihtiyaçları için gerekli olan maddi desteği sağlamalı, yıl içinde yapılan tüm toplantı ve etkinliklere katılmalıdır. (V20)

Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Veliler ile gerçekleştirilen görüşmelerde velilerin büyük bir kısmının (n=16) öğrencisinin eğitim-öğretim sürecine dâhil olma adına evde bazı çalışmalar yaptıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Velilerin öğrencilerinin eğitim sürecine katılma adına evde yaptıkları çalışmaların neler olduğuna ilişkin bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Velilerin Evde Yaptıkları Çalışmalar

<i>Evde yapılan çalışmalar</i>	<i>f</i>
Konu eksikliklerini tamamlamada yardımcı olma	6
Ödev yaptırma	5
Birlikte kitap okuma	5
Öğrencinin çalışmalarını takip etme	5
Sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlerde bulunma	4
Rehberlik yapma/motive etme	3
Öğrenci ile sohbet etme	2
Çalışma ortamı sağlama	1
Konu tekrarı yaptırma	1

Tablo incelendiğinde, velilerin evde en çok *konu eksikliklerini tamamlamada yardımcı olma* (f=6) çalışmasını yaptıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra velilerin evde yaptıkları diğer çalışmalar ise *ödev yaptırma* (f=5), *birlikte kitap okuma* (f=5), *öğrencinin çalışmalarını takip etme* (f=5), *sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlerde bulunma* (f=4), *rehberlik yapma/motive etme* (f=3), *öğrenci ile sohbet etme* (f=2), *çalışma ortamı sağlama* (f=1) ve *konu tekrarı yaptırma* (f=1) şeklindedir.

Evde yapılan çalışmalar arasında velilerin, öğrencisinin okulda tamamlayamadığı/yeterince anlamadığı/eksik olduğu konularda öğrencisine yardımcı olması ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte öğrencilerine ödevlerini yaptırmaları, ödevler yapıldıktan sonra kontrol etmeleri, öğrencilerinin çalışmalarını takip etmeleri, öğrencilerinin eksik oldukları konularda konu tekrarı yaptırmaları, öğrencileriyle birlikte kitap okumaları da velilerin evde yaptıkları çalışmalar arasında yer almaktadır. Öğrencinin okul başarısını artırma/akademik gelişimini sağlamak amacıyla yapılan bu çalışmaların yanında velilerin öğrencileri ile sohbet ettikleri, onları motive etmek, kendilerini iyi hissetmelerini sağlamak için bazı rehberlik çalışmaları yürüttükleri, öğrencileri ile sosyal/kültürel/sportif faaliyetlerde buldukları da ulaşılan bir diğer bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan görüşmelerde velilerin ilgili hususta dile getirdikleri bazı görüşler aşağıda verilmiştir.

Öğrencimle o gün işlenen konuları tekrar ederiz. Ödevlerini yapar, anlamadığı soruları birlikte çözeriz. Okuma saatimiz vardır, her akşam hepimiz kitap okuruz. (V20)

Ders çalışma ortamı sağlarım, birlikte kitap okurum, çalışmalarını takip ederim, rehberlik yapmaya çalışırım. (V8)

Berber kitap okuyoruz, kitabı anlattırıyorum, ödevini yaptıktan sonra kontrol ediyoruz, birlikte yapboz yapıyoruz. (V19)

Çocuğun sosyalleşmesi için bir şeyler yapıyorum, soru soruyorum, soru sormasını sağlıyorum, gezdiriyorum, satranç, masa tenisi oynuyoruz. (V13)

Öğrencimin ödevlerini yaptırıyorum, deneme sınavları yapıyorum, kitap okuma saatimiz var, misafir bile varsa her gün yarım saat evdeki herkes kitap okur. (V14)

Çeşitli Boyutlarıyla Aile Katılımı: Nitel Bir Çözümleme

Kitaba, çalışmaya, soru çözmeye, pekiştirmeye yönlendiriyorum. Günün tekrarını yapma, soru çözme ve kitap okuma rutinini uyguluyorum. (V15)

Belli bir plan dâhilinde ödevlerini yapmasını, soru çözmelerini sağlıyorum. Birlikte kontrol eder, yanlışları düzelttiririm. Okul içi/dışı konularında muhabbet ederim. (V6)

Her ne kadar görüşme yapılan velilerin büyük bir kısmı öğrencilerinin eğitim sürecine katılma adına evde bazı çalışmalar yaptıklarını belirtmiş olsalar da bazı veliler (n=4) herhangi bir çalışma yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Evde herhangi bir çalışma yapmayan velilerin çalışma yapmama sebeplerine ilişkin bilgiler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Evde Herhangi Bir Çalışma Yapmayan Velilerin Çalışma Yapmama Sebepleri

<i>Sebepler</i>	<i>f</i>
Yorgunluk	3
Okuma-yazma bilmeme	2
Ödevlere yardımcı olmayı doğru bulmama	1
Konu bilgisi eksikliği	1

Tabloda görüldüğü üzere velilerin evde çalışma yapmama nedenleri *yorgunluk* ($f=3$), *okuma-yazma bilmeme* ($f=2$), *ödevlere yardımcı olmayı doğru bulmama* ($f=1$) ve *konu bilgisi eksikliği* ($f=1$) şeklindedir. Öğrencilerinin eğitim süreçlerine katılma adına herhangi bir çalışma yapmayan velilerin, çalışma yapmama/yapmama sebeplerinin başında, velilerin işten yorgun dönmeleri gelmektedir. Gün boyu çalışan veliler, eve geldiklerinde öğrenciler ile ilgilenen, ona yardımcı olacak hallerinin kalmadığını belirtmişlerdir. Bunun yanında ebeveynlerin –özellikle annelerin- okuma/yazma bilmemelerinin de evde çalışma yapmalarını engellediği belirtilmiştir. Okuma/yazma bilmemenin yanında öğrencinin dersleri ve işlenen konular hakkında velilerin yeterli akademik bilgi ve donanıma sahip olmamaları da onların öğrencileri için evde çalışma yapmalarına engel teşkil etmektedir. Öğrencilerinin evdeki çalışmalarına müdahil olmayan velilerin bu durumları için gösterdikleri bir diğer sebep ise öğrencinin ödevlerine karışmayı doğru bulmamalarıdır. Onlara göre öğrencileri dersi dinlemek, anlamak ve ödevlerini yapmak zorundadır.

İşten gelince çok yorgun oluyorum, annesi de okuma yazma bilmiyor zaten. Özel derse ayırarak paramız yok. Çok sıkıyorsa komşunun çocuklarından yardımcı olmasını istiyoruz. (V2)

Ödevin fazlasının, evde velilerin ödev konusunda çok yardımcı olmasının doğru olmadığını düşünüyorum. Öğrencim dersini dinler, tekrarını-ödevini yapar, ben karışmam. (V10)

Açıkçası çok fazla bir şey yapamıyorum. Hem onun işlediği konulara hâkim değilim hem de eve geldiğimde zaten günün yorgunluğundan bir şey yapacak halim kalmıyor. Ablası yardımcı olmaya çalışıyor o kadar. (V11)

Evde hiçbir şey yapamıyorum, işten dolayı yorgun oluyorum, annesi de okuma yazma bilmiyor. (V18)

Velilerin, öğrencilerinin eğitim sürecine katılma adına okulda yaptıkları çalışmalara ilişkin bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

Velilerin Okulda Yaptıkları Çalışmalar

<i>Okulda yapılan çalışmalar</i>	<i>f</i>
Toplantı ve etkinliklere katılma	16
Yönetici ve öğretmenlerle iletişim kurma	5

Tabloda görüldüğü üzere velilerin, öğrencilerinin eğitim sürecine katılma adına okulda yaptıkları çalışmaların başında *toplantı ve etkinliklere katılma* ($f=16$) gelmektedir. Tablo incelendiğinde, öne çıkan bu çalışmanın dışında velilerin okulda yaptığı bir diğer çalışmanın *yönetici ve öğretmenlerle iletişim kurma* ($f=5$) olduğu görülmektedir. Yıl içinde okulda yapılan veli toplantılarına, kermeslere, yarışmalara, gösterilere, veliler için düzenlenen seminerlere katıldıklarını ifade eden veliler, öğrencilerinin gelişimi

hakkında bilgi almak için yönetici ve öğretmenlerle iletişim kurduklarını da belirtmişlerdir. Aşağıda ilgili hususta elde edilmiş bazı görüşme verileri sunulmuştur.

Veli toplantılarına katılırım, deneme sonuçlarına göre branş öğretmenleri ile görüşürüm. Eksik, yanlış olduğu ders/konularda evde neler yapılabileceğini sorarım. Kermeslerde görev alırım. (V6)

Yapılan tüm veli toplantılarına, konferans/seminer/kermes gibi okulun yaptığı her etkinliğe katılırım. (V7)

Yapılan veli toplantılarına katılırım. Zaman zaman okulu ziyaret eder, öğretmenlerle yüz yüze görüşürüm. (V8)

Sınıf gecelerine, etkinliklere, belirli gün ve haftalarla ilgili etkinliklere, toplantı ve seminerlere katılırım. (V17)

Görüşme yapılan katılımcıların çoğunluğu okuldaki çalışmalara katıldığını belirtmiş olsa da velilerin bir kısmının (n=4) çeşitli sebeplerle okuldaki etkinlik ve çalışmalara katılamadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu velilerin çalışma yapmama/yapılan çalışmalara katılmama sebeplerine ilişkin bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10.

Okulda Herhangi Bir Çalışma Yapmayan Velilerin Çalışma Yapmama Sebepleri

<i>Sebepler</i>	<i>f</i>
Mesai saatlerinin uygun olmayışı	3
Yoğun iş temposu	1
Okulun eve uzak olması	1
Evde küçük çocuk bulunması	1

Tablo 10'da içerik analizi neticesinde velilerin öğrencilerinin eğitim süreçlerine katılmak için okulda yapılan çalışmalara katılmama nedenlerine ilişkin ulaşılan temalar ve bu temalara ait frekans sayıları sunulmuştur. Tabloda görüldüğü üzere velilerin okulda yapılan çalışmalara katılmama nedenleri *mesai saatlerinin uygun olmayışı (f=3)*, *yoğun iş temposu (f=1)* okulun *eve uzak olması (f=1)* ve *evde küçük çocuk bulunması (f=1)* şeklindedir.

Ben de eşimde biraz yoğunluk bu sene. Bu yüzden okuldaki toplantılara dahi katılamadık. (V13)

Çalışma saatlerimden dolayı okulda yapılan etkinliklere katılamıyorum. Evimiz okula uzak olduğu için eşim de gidemiyor. (V16)

İş saatlerimden ve izin almam zor olduğundan okuldaki etkinliklere katılamıyorum. Eşim de küçük çocuklarımız olduğu için gidemiyor. (V19)

Memur olduğum için okulda yapılan etkinlikleri kaçıyorum. Annesi ile ayırız. O da katılmıyor. (V20)

Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Yapılan görüşmeler esnasında velilerin öğrencilerinin eğitim-öğretim sürecinde kendilerini yeterli gördükleri konular belirlenmeye çalışılmıştır. Velilerin bu konuda belirttikleri görüşler Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11.

Velilerin Kendilerini Yeterli Gördükleri Konular

<i>Velilerin yeterli olduklarını düşündükleri konular</i>	<i>f</i>
Öğrenci ile iletişim kurma	12
Öğrencinin derslerine yardım etme	4
Öğrenciye özgüven aşılama	4
Öğrencinin ödev ve çalışmalarını takip etme	3
Sözel derslere yardım etme	3

Çeşitli Boyutlarıyla Aile Katılımı: Nitel Bir Çözümleme

Sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlerde bulunma	3
Ders araç-gereçlerini temin etme	2
Öğrenciyi yönlendirme	2
Ödev yaptırma	2
Öğrencinin davranış problemlerini çözme	1
Öğrencinin kitap okumasını sağlama	1
Öğrenciyi motive etme	1
Sayısal derslere yardımcı olma	1

Tabloda 11’de görüldüğü gibi veliler, kendilerini en çok *öğrenci ile iletişim kurma* ($f=12$) konusunda yeterli görmektedirler. Bu konunun yanı sıra velilerin kendilerini yeterli gördükleri diğer konular *öğrencinin derslerine yardım etme* ($f=4$), *öğrenciye özgüven aşılama* ($f=4$), *öğrencinin ödev ve çalışmalarını takip etme* ($f=3$), *sözel derslere yardım etme* ($f=3$), *sosyal-kültürel-sportif faaliyetlerde bulunma* ($f=3$), *ders araç-gereçlerini temin etme* ($f=2$), *öğrenciyi yönlendirme* ($f=2$), *ödev yaptırma* ($f=2$), *öğrencinin davranış problemlerini çözme* ($f=1$), *öğrencinin kitap okumasını sağlama* ($f=1$), *öğrenciyi motive etme* ($f=1$) ve *sayısal derslere yardımcı olma* ($f=1$) şeklindedir.

Yapılan görüşmelerde katılımcıların öğrencileri ile sohbet etme, o gün yaşananlar hakkında konuşma, iletişim kurma konusunda kendilerini yeterli gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerinin kendine güvenen bireyler olarak yetişmesi noktasında bazı destekleyici çalışmalar yaptıklarını ifade eden veliler, öğrencilerinin derslerine de yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. Bazı veliler genel olarak tüm derslere yardım ederken bazı velilerin ağırlıklı olarak sayısal/sözel derslere yardımcı olduğu görülmektedir. Velilerin kendilerini yeterli gördükleri bir diğer konu da öğrencilerin ödevlerini zamanında ve düzenli olarak yaptırma, yapılan ödev ve diğer çalışmalarını kontrol etme ve öğrencisine kitap okutma konusudur. Öğrencilerini ders çalışmaya yönlendirdikleri görülen velilerin, öğrencilerinin davranış problemlerini çözme ve onları başarı hususunda motive etme noktasında da kendilerini yeterli gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bunların yanı sıra öğrencileri ile ders/ödev dışında zaman geçirdiklerini belirten veliler, öğrencileri için kendini iyi hissedebileceği sosyal/kültürel/sportif faaliyet ortamları yarattıkları ifade etmişlerdir.

Öğrencimle aramda iyi bir iletişim vardır. Bana her şeyi çekinmeden anlatabilir. Bu konuda kendimi yeterli buluyorum. Sözel derslerde de yeterince yardımcı olabiliyorum. (V3)

Öğrencimin sınıf seviyesi, bu sınıf seviyesinin konularını biliyorum. Bu yüzden öğrenmelerini, eksikliklerini takip edip, yeri geldiğinde eksiklerini tamamlayabiliyorum. (V7)

İletişim, davranış problemlerini çözme, sayısal derslerde yardımcı olma konularında yeterliyim. (V6)

Türkçe ve İngilizce derslerine takviye konusunda, günün konuşulması konularında kendimi yeterli buluyorum. (V17)

Yönlendirme, program yapma, kitap okumasını sağlama konularında yeterli olduğumu düşünüyorum. (V8)

Sosyal ve kültürel konularda yeterli buluyorum. Sohbet eder, sorunlarını dinler, birlikte tiyatroya, sinemaya giderim. (V1)

Tablo 12’de velilerin öğrencilerinin eğitim sürecinde kendilerini yetersiz gördükleri konulara yer verilmiştir.

Tablo 12.

Velilerin Kendilerini Yetersiz Gördükleri Konular

<i>Velilerin yetersiz oldukları konular</i>	<i>f</i>
Akademik bilgi eksikliği (genel)	7
Matematik dersine yardım etme	6
Yabancı dil derslerine yardım etme	6

Fen derslerine yardım etme	3
Konuları öğrenci seviyesine uygun anlatma	2
Dilbilgisi konularına yardım etme	1
Ders araç-gereçlerini temin etme	1

Tablo incelendiğinde velilerin kendilerini en çok yetersiz gördükleri konuların *akademik bilgi eksikliği (genel) (f=7)*, *matematik dersine yardım etme (f=6)* ve *yabancı dil derslerine yardım etme (f=6)* olduğu görülmektedir. Bununla birlikte velilerin kendilerini yetersiz gördükleri diğer konular *fen derslerine yardım etme (f=3)*, *konuları öğrenci seviyesine uygun anlatma (f=2)*, *dilbilgisi konularına yardım etme (f=1)* ve *ders araç-gereçlerini temin etme (f=1)* şeklindedir.

Görüşme yapılan katılımcıların değişen öğretim programları, ağırlaşan konu içerikleri, kendi eğitimlerinin yetersizliği ve iş yoğunlukları nedeniyle öğrencilerine akademik olarak destek olma noktasında kendilerini yetersiz gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır. Genel olarak tüm ders ve konular için belirtilen bu yetersizliğin yanında bazı veliler özellikle Matematik, Fen, Yabancı Dil dersleri ve Dil Bilgisi konularında yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir. Görüşme yapılan velilerden iki tanesi ise konulara akademik olarak hâkim olduğunu ama öğrencisinin seviyesine uygun olarak, onun anlayabileceği şekilde anlatma hususunda sıkıntı yaşadığını dile getirmiştir. Bir veli ise maddi durumunun kötü olması sebebiyle öğrencisinin eğitim-öğretim sürecinde ihtiyaç duyduğu ders araç-gereçlerini temin etme konusunda yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Sürekli değişen ve ağır bir müfredatla yüz yüzeyiz. Genel olarak öğrencime anlamadığı, benden yardım istediği konuları anlatmakta yetersiz kaldığım oluyor. (V15)

Gerek iş yoğunluğu gerekse eğitimimin yetersizliği dolayısıyla özellikle derslere yardımcı olma noktasında yetersiz olduğumu düşünüyorum. (V19)

Dersler çok ağır. Anlamadığı konularda yardımcı olamıyorum. Özellikle Fen, Matematik ve İngilizce. (V2)

Bildiğim konular olmasına rağmen bazen öğrencimin seviyesine uygun anlatamıyorum. Ne yaparsam yapayım beni anlamıyor. (V9)

Ben İlkokul mezunuyum. Konular ağır olduğu için yardımcı olamıyorum. Okul eşyalarının bazılarını alamıyorum, maddi olarak yetersiz kaldığım da oluyor. (V18)

Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Velilerin diğer aileler ile kurdukları iletişimin konusu ve sıklığına ilişkin ulaşılan bulgular Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13.

Diğer Ailelerle Kurulan İletişimin Konusu ve Sıklığı

<i>Diğer ailelerle kurulan iletişim</i>		<i>f</i>
Konusu	Öğrencilerin akademik durumları	7
	Sosyal-kültürel ve sportif faaliyetler	3
	Öğretmenler	2
	Öğrenciler arasındaki sorunlar	2
	Çalışma ve etkinlik önerileri	2
	Toplantı-etkinlik zamanları	1
	Her gün	2
Sıklığı	Haftada 1 defa	2
	Ayda 1 defa	3
	Yılda 2-3 defa	1

Görüşme yapılan velilerin yarısı (n=10) diğer aileler ile iletişim kurduğunu belirtmiştir. Tabloda görüldüğü gibi veliler en çok öğrencilerin akademik durumları (f=7) konusunda iletişime geçmektedirler. Öne çıkan bu temanın dışında velilerin sosyal-kültürel ve sportif faaliyetler (f=3), öğretmenler (f=2), öğrenciler arasındaki sorunlar (f=2), çalışma ve etkinlik önerileri (f=2), öğrenci davranışları (f=1) ve toplantı-etkinlik zamanları (f=1) konularında diğer velilerle iletişime geçtikleri görülmektedir. Aynı tablo incelendiğinde velilerin diğer ailelerle iletişime geçme sıklıklarının her gün (f=2), haftada bir defa (f=2), ayda bir defa (f=3), yılda iki-üç defa (f=1) ve yılda bir defa (f=2) olduğu göze çarpmaktadır.

Gruplar üzerinden, okul, öğretmenler ve öğrencilerimizin durumları hakkında her gün görüşürüz. (V4)

Genel olarak çocukların ders durumlarını, evde yapılan ve faydası görülen çalışmalarını paylaşıyoruz. Ayda 1 kere oluyor. (V10)

Çocukların eksiklikleri, gidişatları, eğitim durumları, sosyal etkinlikler, çocuklar arasındaki sorunlar... Lüzum olduğunda, okul çıkışlarında, toplantılarda iletişime geçiyoruz. (V12)

Whatsapp grubu üzerinden sık sık görüşüyoruz. Çalışma planlarını, evde yapılan ve faydası görülen etkinlikleri, yapılacak toplantı ve etkinliklerin duyurusunu, kötü geçen-anlaşılmayan konuların telafisi için yapılabilecek çalışmaların hakkındaki önerileri paylaşıyoruz. (V14)

Grup üzerinden öğrencilerin akademik durumları, yaşadıkları problemler, çözüm önerileri konusunda haftada 1-2 kez paylaşımında bulunuyoruz. (V19)

Yapılan görüşmelerde bazı velilerin, öğrencileri ile aynı sınıfta/okulda öğrencisi bulunan veliler ile iletişim kurmadıkları görülmüştür. Velilerin iletişim kurmama sebeplerine ilişkin içerik analizi tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 14.

Diğer Ailelerle İletişim Kurmayan Velilerin İletişim Kurmama Nedenleri

Diğer ailelerle iletişimi geçmeme nedenleri	f
Dil temelli iletişim eksikliği	2
Diğer ailelerle iletişimi gerekli görmeme	2
Yerleşim yeri uzaklığı	1
Diğer velilerle tanışmama	1
İş yoğunluğu	1
Paylaşılan konuları doğru bulmama	1

Tabloya göre velilerin, diğer ailelerle iletişim kurmamasının nedenlerinin başında dil temelli iletişim eksikliği (f=2) ve diğer ailelerle iletişimi gerekli görmeme (f=2) gelmektedir. Bunların dışında yerleşim yeri uzaklığı (f=1), diğer velilerle tanışmama (f=1), iş yoğunluğu (f=1) ve paylaşılan konuları doğru bulmama (f=1) da veliler tarafından dile getirilen diğer sebepler olarak göze çarpmaktadır.

Pek paylaşımında bulunmuyorum. Velilerin birçoğu okula uzak kişilikler, sadece toplantıdan toplantıya görüşülmektedir. Babalar çalışıyor, annelerin birçoğu ya utangaç ya da Türkçe bilmiyor. Bu yüzden iletişim çok az. (V1)

Hayır, çünkü velilerin tek derdi çocukları kıyaslamak, öğretmeni çekiştirmek. Hiçbiri sorun odaklı iletişime geçmiyor. Bu yüzden uzak duruyorum kendilerinden. (V6)

Ailelerle tanışmıyoruz, evler birbirinden biraz uzak bu yüzden paylaşımlarda bulunmuyoruz. (V16)

Yedinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Aşağıdaki tabloda aile katılımı hususunda karşılaşılan sorunları çözmek ve daha sağlıklı işleyen bir aile katılımı mekanizması oluşturmak için katılımcılar tarafından ifade edilen önerilere yer verilmiştir.

Tablo 15.

Aile Katılımında Yaşanan Sorunların Çözümüne Yönelik Öneriler

	<i>Öneriler</i>	<i>f</i>
Velilere Yönelik Öneriler	Velinin kendini geliştirmesi	9
	Yönetici ve öğretmenlerle iletişim kurma	7
	Öğrenciye zaman ayırma	5
	Yönetici ve öğretmenlerle işbirliği yapma	5
	Diğer ailelerle iletişim kurma	2
	Öğretmenlere güvenme-onlarla empati kurma	2
	Okulu ziyaret etme	1
	Okula yardımda bulunma	1
	Öğrencinin eksiklerini tamamlama	1
	Öğrencisini tanıma	1
Yönetici ve Öğretmenlere Yönelik Öneriler	Velileri eğitim sürecine dahil etme	11
	Velilere rehberlik yapma-velileri eğitme	9
	Toplantı-seminerler düzenleme	7
	Velilerle iletişim kurma	2
	Velileri bilgilendirme	2
	Planlı bir aile katılımı mekanizması oluşturma	2
	Velileri dikkate alma	1
	Okuldaki sorunları çözmeye	1
	Velileri ve öğrencileri yakından tanıma	1

Tabloda görüldüğü üzere velilere düşen en önemli görev olarak *velinin kendini geliştirmesi* ($f=9$) ön plana çıkmaktadır. Bunun haricinde velilere düşen görevlerin *yönetici ve öğretmenlerle iletişim kurma* ($f=7$), *öğrenciye zaman ayırma* ($f=5$), *yönetici ve öğretmenlerle işbirliği yapma* ($f=5$), *diğer ailelerle iletişim kurma* ($f=2$), *öğretmenlere güvenme-onlarla empati kurma* ($f=2$), *okulu ziyaret etme* ($f=1$), *okula yardımda bulunma* ($f=1$), *öğrencinin eksiklerini tamamlama* ($f=1$) ve *öğrencisini tanıma* ($f=1$) olduğu görülmektedir.

Olası problemlere çözüm ararken, okul idaresi ve öğretmenler ile iyi bir iletişim kurmalı, ortak çözümler üretmeli, çocuğa yardımcı olabilmek adına eğitimi ne olursa olsun kendini geliştirmeli, okumalı, araştırmalı. (V1)

Okuma, araştırma zihniyetine sahip olmalı, elektronik cihazlardan ve sosyal medyadan uzak durmalı. Bu şekilde çocuklara örnek olmalı. Çocuklarıyla daha çok vakit geçirmeli. (V8)

Okul işleyen bir sistemdir. Rolü bellidir, yapacakları bellidir. Okul sistemi korur. Burada veli daha önemli bir role sahiptir. Çocuk-aile, çocuk-çevre, çocuk-okul, çocuk-öğretmen arasındaki her türlü ilişki ve paylaşım aile katılımıyla daha verimli ve istenilen bir hale gelebilir. (V13)

Veli empati duygusunu geliştirmeli, öğrencisinin ilgi-istek ve beklentilerinin farkında olmalı. (V14)

Konuyu bilmesede öğrenci ile zaman geçirmeli, ona kendisini değerli hissettirmeli, eğitimin değerinin farkında olmalı ve öğrenciye bunu hissettirmeli. (V15)

Veliler öğrencisine, sınıfa, okula, eğitime karşı daha duyarlı olmalı, diğer velilerle sık sık iletişime geçmeli. (V19)

Aynı tabloda, yapılan içerik analizi sonucunda aile katılımı hususunda karşılaşılan sorunları çözmek ve daha sağlıklı işleyen bir aile katılımı mekanizması oluşturmak adına okul yöneticilerine ve öğretmenlere düşen görevlere ilişkin oluşturulan temalar ve bu temalara ait frekans sayıları sunulmuştur. Tabloda görüldüğü gibi veliler, okul yöneticilerine ve öğretmenlere düşen görevleri *velileri eğitim sürecine dahil etme* ($f=11$), *velilere rehberlik yapma-velileri eğitme* ($f=9$), *toplantı-seminerler düzenleme* ($f=7$), *velilerle*

iletişim kurma (f=2), velileri bilgilendirme (f=2), planlı bir aile katılımı mekanizması oluşturma (f=2), velileri dikkate alma (f=1), okuldaki sorunları çözme (f=1) ve veliler ile öğrencileri yakından tanıma (f=1) olarak ifade etmişlerdir.

Öğretmen ve yöneticiler, çocuklara değer vermeliler, velileri görevlendirip işin içine çekmeliler, seminerler ve eğitimlerle biz velileri de eğitmeliler. (V2)

Uzman oldukları konularda bilgi, beceri ve tecrübelerini velilerle paylaşmalı, velileri izleyecekleri yol konusunda bilgilendirmeli, velilere evde ve okulda yapabilecekleri çalışmalar noktasında alternatifler sunmalıdır. (V4)

Öğretmenler velileri hakir görmemeli, sıcak-sağlıklı-iyi bir iletişim kurmalı, öğrenciye dair yaşadığı sorunların çözümünde velilerden yardım almalı, konferans, seminerler düzenlemeli, yarıştan ziyade ortak payda havası oluşturulmalı. (V6)

Velilerin çoğu yeterli bilince sahip değil. Her ay mutlaka bir seminer ile veliler akademik-sosyal-davranışsal olarak bilgilendirilmeli, çocuklara nasıl davranacakları, hangi problemi nasıl çözecekleri öğretilmeli. (V10)

Veliler ile kontak kurulmalı, öğrencilere ait fark edilen sorunlar-problemler hakkında aileleri bilgilendirmeli, aileleri yanına çekmeli, bunun için de vasıflı-okuyan-araştıran idareci ve öğretmenler olmalı. (V14)

İdareciler bizi okula davet etmeli. Öğretmenler ev ziyaretleri yapıp bizimle tanışmalı, bizi yakından tanımalı, bizi de işin içine çekmeli. (V18)

Sonuç ve Tartışma

Yapılan görüşmelerde velilere okul, yöneticiler ve öğretmenler hakkındaki görüşleri, sahip oldukları olumlu/olumsuz görüşlerin gerekçeleri sorulmuştur. Görüşmeler sonucunda velilerin yarısının okul, yönetici ve öğretmenler hakkında olumlu görüşlere sahip olduğu belirlenmiştir. Özellikle yönetici ve öğretmenlerin ilgili olmasının velilerin olumlu görüşlere sahip olmasında en önemli neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra yönetici ve öğretmenlerin gayretli olması, yöneticilerin yenilikçi olması bilgilendirmelerin yapılması da olumlu veli görüşlerinin sebepleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, az sayıda da olsa bazı velilerin çocuklarının başarılı/mutlu olması, öğretmenlerin çocukları tanınması/sevmesi, yöneticilerin sorumluluk sahibi olması/sorunları çözmesi ve okulun düzenli olması nedeniyle olumlu görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Yapılan görüşmelerde olumlu görüş belirten veliler kadar olumsuz görüşe sahip velilerin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul, yönetici ve öğretmenler hakkında olumsuz görüş belirten velilerin öne sürdükleri temel sebep yönetici ve öğretmenlerin ilgisizliği olmuştur. Bu sebebi takip eden diğer sebepler ise öğretmenlerin formasyon eksikliği, yönetici ve öğretmenlerin veli ile iletişimindeki eksiklik ve yöneticilerin sorunları çözememeleridir. Velilerin okul, yönetici ve öğretmenler hakkındaki görüşlerinin olumlu ya da olumsuz olarak şekillenmesindeki temel iki nedenin ilgi ve iletişim olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde velilerin öğretmenlere ilişkin olumlu görüşe sahip olduğunu ortaya koyan çalışmalar (Aslanargun ve Özakça, 2015, s. 17; Koç, 2018, s. 72) olduğu gibi, aksi yönde sonuçlar ortaya koyan çalışmalara (Açıkalın, 1989, s. 89; Balkar, 2009, s. 120) da rastlanmaktadır.

Velilerle yapılan görüşmelerde aile katılımında önemli bir yere sahip olan veli bilgilendirmelerinin hangi konularda, ne şekilde ve ne sıklıkla yapıldığı ele alınmıştır. Çalışmada velilerin en fazla öğrencinin akademik gelişimi konusunda bilgilendirildikleri belirlenmiştir. Öğrencinin akademik gelişiminden sonra en fazla bilgilendirmenin yapıldığı konular, öğrencinin sosyal gelişimi, öğrencinin yaşadığı sorunlar ile toplantı ve etkinliklerdir. Erdoğan ve Demirkasımoğlu (2010, s. 415) ile Başaran ve Koç'un (2000, s.111) çalışmalarında ailelerle okul arasındaki iletişimin temel konusunun akademik başarı/öğrencinin akademik gelişimi olduğu sonucuna ulaşılmış olmaları, bu çalışmada elde edilen sonuçla örtüşmektedir. Yapılan çalışmada velilerin bilgilendirilmeleri için çoğunlukla kısa mesaj yolunun tercih edildiği ve bahsi geçen bilgilendirmelerin haftada 1-2 defa yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bilgilendirmeler için kısa mesajın yanı sıra öne çıkan diğer iletişim şekillerinin yüz yüze ve telefon görüşmesi ile whatsapp uygulaması olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Velilerle yapılan görüşmelerde bazı velilerin hiç bilgilendirilmediklerini bazılarının ise yılda 1-2 defa bilgilendirildiklerini ifade etmeleri iyi işleyen bir iletişim mekanizmasının eksikliğini göstermektedir. Nitekim ilgili alanyazın incelendiğinde, çalışmada ulaşılan bu sonuçla paralel olarak, velilerin okuldaki etkinliklerden çoğu zaman haberinin olmadığı (Dizbay, 2010, s. 65), velilerin okula yalnızca öğrencileri ile alakalı bir sorun olduğunda çağrıldıklarını düşündükleri (Özgan ve Aydın, 2010, s. 810), dolayısıyla aileler ile okul arasında bir iletişim problemi bulunduğu (Özbaş, 2009, s. 129) sonucuna ulaşan çalışmalar mevcuttur. Tüm bu sonuçlardan hareketle her ne kadar aynı amaç doğrultusunda bir araya gelmiş olsalar da okul yönetimi, öğretmenler ve aileler arasında pek de sağlıklı kurulmamış, iyi işlemeyen bir iletişimin varlığından bahsedilebilir. İstek ve beklentilerini birbirine iyi anlatamayan, bilgi sahibi oldukları konularda birbirlerine destek olamayan bu paydaşların, ortak paydaları olan öğrencilere uzun vadede fayda sağlamaları pek de mümkün görünmemektedir.

Görüşmelerde irdelenen bir diğer konu velilerin evdeki aile katılımı çalışmalarıdır. Velilerle yapılan görüşmelerde velilerin öğrencilerinin eğitim-öğretim süreçlerine katılma adına evde yaptıkları çalışmaların başında konu eksikliklerini tamamlamada yardımcı olmanın geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun dışında velilerin evde en çok yaptıkları diğer çalışmalar ise ödev yaptırma, öğrencinin çalışmalarını takip etme ve birlikte kitap okuma şeklindedir. Bununla birlikte bazı velilerin aile katılımı adına evde herhangi bir çalışma yapmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu veliler daha çok yorgunluk, okuma-yazma bilmeme ve konu bilgisi eksikliği nedeniyle çocuklarına yeterli desteği vermediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciye yardımcı doğru bulmayan velilerin de olduğu tespit edilmiştir. Bu durum özeldir öğrencinin gelişimini olumsuz etkilemekte, genelde ise aile katılımını sekteye uğratmaktadır. Zira ebeveynlerin evdeki katılımlarının mutlaka sağlanması gerektiği, ailelerin öğrencilerindeki gelişimi izlemelerinde ve kendi deneyimlerini aktarmalarında bu çalışmaların önemli yer tuttuğu bilinen bir gerçektir (Bailey, 2007, ss. 240-242).

Yapılan görüşmelerde velilerin okulda katılım adına en çok yaptıkları çalışmanın toplantı ve etkinliklere katılma olduğu, bunun akabinde en çok tekrarlanan veli davranışının ise yönetici ve öğretmenlerle iletişim kurma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu velilerin yanı sıra okulda herhangi bir çalışma yapmadıklarını belirten veliler de mevcuttur. Bu durumun sadece ilgisizlikle açıklanamayacak bir durum olduğu, yapılan görüşmeler neticesinde tespit edilmiştir. Okulda herhangi bir çalışma yapmadıklarını belirten velilerin, bu davranışlarının temel sebebinin mesai saatlerinin uygun olmayışı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra elde edilen bir diğer sonuç da yoğun iş temposu, okulun eve uzak olması ve evde küçük çocuk bulunması gibi nedenlerin, velilerin okuldaki çalışmalara katılımlarını engellediği sonucudur. Alanyazında yapılan çalışmalarda da bu çalışmada elde edilen sonuçlara benzer olarak velilerin okuldaki etkinliklere katılmama nedenleri olarak velilerin iş saatlerinin etkinliklere katılmayı engellediği ve velilerin yoğunluktan ötürü etkinliklere zaman ayıramadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Başaran ve Koç, 2001, s. 111; Gordon, 2000, s. 233). Ayrıca, anne babaların kendi okul yıllarında edindikleri olumsuz deneyimler, ailelerin yaşadığı ekonomik sıkıntıları, ev ve okul arasındaki dil ve kültür farklılıkları gibi sebepler de okuldaki aile katılımının önündeki engeller olarak karşımıza çıkmaktadır (Finders ve Lewis, 1994; akt. Başaran ve Koç, 2000, s. 111). Bu noktada okul yönetimi ve öğretmenler tarafından veliler için planlanan etkinliklerin zamanlaması önem arz etmektedir. Veliler mesai saatleri, iş yoğunluğu nedeniyle etkinliklere katılmıyorken, okul yönetimi ve öğretmenler, velilerin ilgisiz olduğunu düşünebilmektedir.

Çalışmada ele alınan bir diğer konu anne-babalık rolü yapılanmasıdır. Anne-babanın, çocuklarının eğitimini desteklemek için yapabileceklerine yönelik inançları ve bu inançlarına göre biçimlenen anne-baba davranışlarından oluşan anne-babalık rolü yapılanması (Green ve Hoover-Dempsey, 2007, s. 269) kapsamında velilerin sorumluluk algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan görüşmelerde velilerin eğitim sürecini takip etme, evde uygun bir çalışma ortamı oluşturma, derslerine/ödevlerine yardım etme, yönetici/öğretmen ile iletişim kurma ve toplantı/etkinliklere katılmayı çocuklarının eğitim sürecindeki sorumlulukları arasında gördükleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuç velilerin eğitim sürecinde kendilerine düşen bazı temel sorumlulukların farkında olduğunu göstermektedir. Ama bu sorumlulukların farkında olmak, onları yerine getiriyor olmak anlamına gelmemektedir. Zira diğer araştırma soruları ve boyutlar içerisinde de belirtildiği gibi velilerin bir kısmı çeşitli sebeplerle farkında oldukları bu sorumlulukları yerine getirememektedir. Örneğin, her ne kadar evde uygun bir çalışma ortamı oluşturma veliler tarafından önemli bir sorumluluk olarak ifade edilmiş olsa da, evde yaptıkları çalışmalar kapsamında buna değinmedikleri görülmektedir.

Velilerin kendilerine dair yeterlik algıları çalışmada irdelenen konulardan biri diğeri olmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda velilerin kendilerini yeterli gördükleri konuların başında öğrenci ile iletişim kurmanın geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte velilerin öğrencinin derslerine yardım etme ve öğrenciye özgüven aşılama konularında da kendilerini yeterli gördükleri sonucu elde edilmiştir. Her ne kadar kaynaklarda aile katılımının öğrenciye olan faydaları üzerinde daha fazla duruluyor olsa da bu etkileşimin anne ve babalar açısından da olumlu sonuçları olduğu söylenebilir. Anne ve babaların evde bir öğretmen gibi öğrencisi ile etkileşim kurması, ev ortamının bir öğrenme merkezine dönüşmesine, anne-baba-çocuk arasındaki iletişimin kalitesinin artmasına ve ebeveynlerin kendilerini daha yeterli hissetmesine vesile olmaktadır (Dearing, Kreider, Simpkins ve Weiss, 2006, ss. 653-664). Bunun yanı sıra yapılan görüşmeler sonunda velilerin kendilerini yetersiz gördükleri bazı konuların da bulunduğu tespit edilmiştir. Bu konuların başında akademik bilgi eksikliği (genel), yabancı dil derslerine yardım etme ve matematik dersine yardım etmenin geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Değişen öğretim programları, artan akademik bilgi içerikleri neticesinde velilerin, öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça zorlandıkları, öğrencilerine yardımcı olma hususunda kendilerini yetersiz gördükleri söylenebilir. Ayrıca velilerin aile katılımı çalışmalarının neler olduğunu, evde ya da okulda ne tür çalışmalar yapacaklarını bilmedikleri de tespit edilmiştir. Yapılan görüşmelerde veliler, okul yöneticileri ve öğretmenlerin velileri eğitmeleri, yönlendirmeleri gerektiği görüşünün hâkim olduğu saptanmıştır. Bilaloğlu (2014, s. 253), Çağdaş, Özel ve Konca, (2016, s. 906), Durmuş (2016, s. 94), Özcan ve Aydoğan (2014, s. 33) da çalışmalarında bu sonuçla benzerlik gösteren sonuçlara ulaşmışlardır. Bu sonuçlardan hareketle okulun sadece öğrencileri değil bununla birlikte velileri de eğitime, onlara belli başlı görevlerinin neler olduğunu, bu görevleri nasıl yerine getireceklerini de öğretme görevinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Çalışmada ailelerin, öğrencisi ile aynı okulda/sınıfta öğrencisi bulunan diğer veliler ile iletişime geçme sıklıkları ve iletişim konuları da irdelenmiştir. Yapılan analizler sonunda diğer ailelerle kurulan iletişim boyutunda, velilerin diğer ailelerle iletişime geçme sıklıklarının ara sıra olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan görüşmelerde velilerin en az ayda 1 defa iletişime geçtikleri tespit edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucunda velilerin en fazla öğrencilerin akademik durumları konusunda iletişime geçtikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu konunun dışında velilerin sosyal-kültürel ve sportif faaliyetler, öğretmenler, öğrenciler arasındaki sorunlar, toplantı/etkinlik zamanları, çalışma ve etkinlik önerileri gibi konularda da paylaşımlarda buldukları belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuç, velilerin diğer veliler ile farklı farklı konularda iletişime geçtiklerini ortaya koymaktadır. Alanyazında aile katılımı için önemli bir yeri olan diğer velilerle iletişim kurmanın gerekliliğini, velilerin sahip oldukları bilgileri, öğrencilerine dair deneyimleri birbirine aktarmaları gerektiğini belirten çalışmalar da elde edilen bu sonucu desteklemektedir (Gross ve Grady 2002, ss. 376-380; Herman ve Yeh, 1980, ss. 11-16). Veli toplantılarında, okula giriş ve okul dağılıp saatlerinde bir araya gelen velilerin öğrencilerinin eğitim-öğretim süreçlerine ilişkin bilgi ve deneyimlerini paylaşmaları, tutucu bir rekabetten uzak olmaları ve öğrencilerin faydasına olacak davranışlarda bulunmaları, eğitim-öğretimin kalitesini arttıracak sonuçlar doğuracaktır. Bu noktada özellikle öğretmenlerin salt yarışmacı bir sınıf ortamı oluşturmayıp, ortak hareket eden, birbirine yardım eden, destekleyici davranışlar sergileyen öğrenciler yetiştirme gayretinde olması ve bu zihniyeti velilerde de yerleştirmesi faydalı olacaktır.

Araştırma sonunda bazı velilerin çeşitli sebeplerle diğer velilerle iletişime geç(e)medikleri tespit edilmiştir. Bahsi geçen velilerin ileri sürdükleri sebeplerin başında dil temelli iletişim eksikliğinin ve diğer ailelerle iletişimi gerekli görmemenin geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunların yanı sıra yerleşim yeri uzaklığı, paylaşılan konuları doğru bulmama, iş yoğunluğu, diğer velilerle tanışmama gibi konuların da velilerin, diğer velilerle iletişime geç(e)memelerinde sebep olarak dile getirilen konular olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

- Bakanlığın, okullar, halk eğitim merkezleri ve üniversitelerden de destek alarak, özellikle eğitim seviyesi düşük velileri kapsayan, aile katılımı konusunda bilgilendirici seminerler düzenlemesi yerinde bir faaliyet olacaktır.
- Okuma yazma bilmediği için öğrencilerinin evdeki çalışmalarına katılamayan velilere yönelik okuma-yazma kurslarının yaygınlaştırılması, kurslara katılımın artırılması gerekli görülmektedir.
- Okul yönetimi ve öğretmenlerin yapılacak toplantıları, düzenlenen etkinlik ve programları tüm velilerin katılımını sağlayacak bir şekilde, uygun gün ve saatler de gerçekleştirmeleri, velilerin

katılımını arttırmaya yardımcı olacaktır.

- Sadece veliler ile çalışılan bu araştırmanın yanı sıra öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin de dâhil edilmesiyle yapılacak bir çalışmada, aile katılımı konusu geniş bir yelpazede ele alınabilir.

Kaynakça

- Açıkalin, A. (1989). Özel ve devlet liselerinde veli beklentilerinin örgütsel ve yönetsel boyutları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(4), 85-91.
- Arslan, Ü. ve Nural E. (2004). Okulöncesi eğitiminde okul-aile işbirliğinin önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 162, 99-108.
- Aslanargun, E. ve Özakça, B. (2015). Akademik başarıları yüksek olan öğrencilerin başarı düzeylerine ailelerinin katkıda bulunma biçimleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(3), 9-21.
- Ataç, F. (2001). *Öğretmenler için öğrenci psikolojisi: Önce ruhsal eğitim*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Bailey, L. M. (2000). Integrated curriculum: What parents tell us about their children's experience. *Education Forum*, 64(3), 236-242.
- Balkar, B. (2009). Okul-aile işbirliği sürecine ilişkin veli ve öğretmen görüşleri üzerine nitel bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(36), 105-123.
- Başaran, S. ve Koç, F. (2000). *Ailenin çocuğun okuldaki eğitimine katılım sorunları ve katılımın sağlanması için alternatif bir model*. Ankara: MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Bilaloğlu, R. (2014). *Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve aile katılımı etkinliklerinin dil-matematik becerilerinin geliştirilmesine etkisi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çağdaş, A., Özel, E. ve Konca, A. S. (2016). İlkokul başlangıcında velilerin aile katılım düzeylerinin incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(4), 891-908.
- Dearing, E., Kreider, H., Simpkins, S., & Weiss, H. B. (2006). Family involvement in school and low-income children's literacy: Longitudinal associations between and within families. *Journal of Educational Psychology*, 98(4), 653-664.
- Dizbay, S. (2010). *Ortaöğretim kurumlarında okul-aile birliklerinin okul yönetimine katılım düzeyleri (Kocaeli ili örneği)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Durmuş, E. (2016). *Ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin aile katılımıyla ilgili görüşlerinin incelenmesi: İstanbul-Sultanbeyli örneği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Epstein, J. L. ve diğerleri, (2002). *School, family, and community partnerships: Your handbook for action*. California: Corwin Press.
- Epstein, J. L. & Sanders, M. G. (2006). Prospect for change: Preparing educators for school, family, and community partnerships, *Peabody Journal of Educations*, 81(2),81- 120.
- Erdem, A. R. ve Şimşek, N. (2009). İlköğretim okulu yöneticilerinin eğitim öğretime katkı sağlamada öğrenci velilerini okula çekme başarısı. *İlköğretim Online*, 8 (2), 357-378.
- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(3), 399-431.
- Finders, M.& Lewis, C.(1994). Why some parents don't come to school. *Educational Leadership*, 51(8), 50-54.
- Gordon, D. (2000). Parent training via CD-ROM: Using technology to disseminate effective pre-vention practices. *The Journal of Primary Prevention*, 21(2), 227-251.

- Graue, E. & Brown, C. P. (2003). Preservice teachers' notions of families and schooling. *Teaching and Teacher Education*, 19(7), 719-735
- Green, C. L. & Hoover-Dempsey, K. V. (2007). Why do parents home-school? A systematic examination of parental involvement. *Education and Urban Society*, 39(2), 264-285.
- Gross, D. & Grady, J. (2002). Group-based parent training for preventing mental health disorders in children. *Issues in Mental Health Nursing*, 23(4), 367-383.
- Herman, J. L. & Yeh, J. P. (1980). Some effects of parent involvement in schools. *ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education*, Urbana, IL. (<http://www.eric.ed.gov> adresinden 12.04.2019 tarihinde erişilmiştir.)
- Hornby, G. & Blackwell, I. (2018). Barriers to parental involvement in education: An update. *Educational review*, 70(1), 109-119.
- Koç, M. H. (2018). Veli görüşlerine göre veli öğretmen ilişkisi ölçeğinin geliştirilmesi ve veli öğretmen ilişkisinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(218), 55-76.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Morrison, G. S. (2003). *Fundamentals of early childhood education*, Upper Saddle River; New Jersey, Columbus, Ohio
- Özbaş, M. (2009). *İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken ve yapmakta oldukları işler* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özcan, Ç. ve Aydoğan, Y. (2014). Aile katılımı ile çocukların akademik benlik saygısı arasındaki ilişkinin anne-baba görüşlerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi* 43(202), 19-37.
- Özgan, H. ve Aydın, Z. (2010). Okul-aile işbirliğine ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 5(30), 1169-1189.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. California: SAGE.
- Şimşek, H. ve Tanaydın, D. (2002). İlköğretimde veli katılımı: Öğretmen-veli-psikolojik danışman üçgeni. *İlköğretim Online*, 1 (1), 12-16.
- Uşun, S. (2016). *Eğitimde program değerlendirme: Süreçler, yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yavuzer, K. E. (2010). *Çocuğun duygusal zekâ gelişimi için küçük adımlar*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zembat, R. ve Unutkan P. Ö. (1999). Okul öncesinde çocuğun sosyal gelişiminde aile katılımının önemi. *Marmara Üniversitesi Anaokulu Öğretmeni El Kitabı*. YA-PA Yayınları.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmacılar verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiklerini beyan ederler.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.